

Autisme in de DSM-5

Annelies Spek
Hoofd Autisme Kenniscentrum
Bosman GGZ (Utrecht)

Waarom verandering nodig?

- Verschil autisme en Asperger onduidelijk
- Criteria PDD-NOS onnauwkeurig
- Criteria erg gericht op kinderen
- Diagnoses naast ASS niet mogelijk
– ADHD

Verandering 1: subtypen

- Op basis waarvan Asperger of autisme?
  1. Ernst symptomen
  2. Waar ben je gediagnosticeerd?
  3. Opleidingsniveau moeder
- Jongens, blanke, rijke gezinnen vaker Asperger
- Meisjes, niet blank, arme gezinnen: PDD-NOS
- PDD-NOS en Asperger verdwijnen
- **Autismespectrumstoornis**

Verandering 2: dimensioneel

- Van categoriaal (ja / nee)
- Naar dimensioneel (mate waarin)
- Iedereen zit 'ergens' op het spectrum
- Ernst beperkingen
- Dus niet: mate van autisme!
- Autisme blijft 'categorale diagnose'

Veel hulp nodig

Ernstige beperkingen op alle gebieden

Substantiële hulp nodig

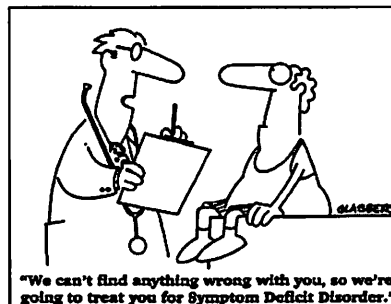
Diverse levensgebieden

Hulp nodig

Enkele levensgebieden

Uitkomstmaat behandeling?

Verandering 3: Criteria

DSM-5 criteria ASS

1. Sociale communicatie

- Wederkerigheid
- Non-verbale communicatie
- Vriendschappen en relaties

Alle drie aanwezig

2. Beperkt, repetitief gedrag

- Stereotiepe spraak, bewegingen, gebruik objecten
- Routines, rituelen, moeite veranderingen
- Beperkte, gefixeerde interesses
- Sensorische onder/overgevoeligheid

Twee van vier aanwezig

Verder: criteria

- Vertraging taalontwikkeling eruit
- Leeftijd van aanvang eruit
  - **Symptomen** aanwezig in kindertijd
  - **Problemen** kunnen later ontstaan, wanneer vaardigheden tekort schieten
- Vroeger of nu

Voorlopige diagnose

- Bij sterk vermoeden dat iemand voldoet aan criteria, maar onvoldoende info beschikbaar.

Gevolgen DSM-5

- 31 % voldoet niet meer aan ASS
- 70 % minder PDD-NOS
- 20 % minder autistische stoornis
- Asperger: niet significant
- Maar: a.h.v. informatie eerdere diagnose!
- Niet altijd goed gekeken naar:
  - Sensorische prikkelverwerking
  - Non-verbale communicatie

Sociale communicatiestoornis

- Problemen sociale communicatie
- Geen moeite met veranderingen of stereotype, repetitieve gedragingen
- Valt niet onder autismespectrumstoornis!

Maar..

- Wetenschappelijke onderbouwing?
- Is het aparte diagnose?
  - Passend bij ASS/ADHD/sociale angst...
- Geen onderzoek naar behandeling
- Geen ervaring klinische praktijk
- Wordt de zorg vergoed?

DSM-5 criteria ASS

1. Sociale communicatie

- Wederkerigheid ←
- Non-verbale communicatie
- Vriendschappen en relaties

2. Moeite met veranderingen en stereotype, repetitieve gedragingen

- Stereotiepe spraak, bewegingen, gebruik objecten
- Routines, rituelen, moeite veranderingen
- Beperkte, gefixeerde interesses
- Sensorische onder/overgevoeligheid

1. Wederkerigheid

- Interesses / gevoelens delen, reageren op anderen

– Andere mensen troosten

'Ik heb wel mededogen, maar geen medeleven'

– Op gepaste manier iets delen

– De taal letterlijk nemen

'Wat zijn jullie hier begaan met mensen, zelfs op de koffieautomaat staat

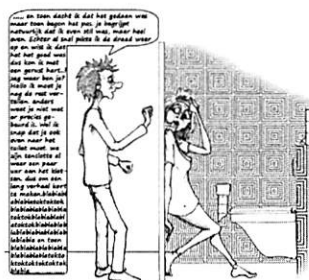
'Sterkte'

– Te eerlijk zijn / ongepaste dingen zeggen

Hoe schat je anderen in?

- InVOELEN
- InDENKEN
- Filmpje Ivo
  - Analyseren
- Analytisch zelfinzicht
- Gevoelsmatig zelfinzicht

Over-en-weer gesprekken

2. Non-verbale communicatie

- Oogcontact maken
  - Aangeleerd, ogen niet kunnen 'lezen', niet 'checken'
- Gebruiken en begrijpen van lichaamstaal en gezichtsexpressie

'Ik zie dat mensen verdrietig zijn doordat ze wat stiller worden of doordat ze een beetje hooikoortsachtig worden in de ogen'

– Zien dat iemand zich 'groot houdt'

– Zelf leesbaar zijn: kan men zien hoe het met jou is?

- Intonatie, houderigheid, lichaamshouding

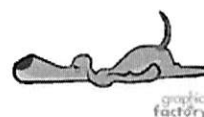
3. Vriendschappen en relaties

- Relaties aangaan en onderhouden

'Ik heb geen vrienden, maar contacten rondom thema's'

– Alleen op basis van interesses

– Contact onprettig of vermoeiend vinden

4. Stereotiepe spraak, bewegingen, gebruik van objecten

- Stereotype spraak
  - Echolalie: herhalen van wat iemand zegt
- Stereotype motoriek
  - Wiegen, fladderen
  - Intelligente volwassenen?

Stereotiep gebruik van objecten

5. Routines, rituelen, veranderingen

Veranderingen, routines en rituelen

- Moeite met overgangssituaties
  - 'Ik vind de overgang van zomer- naar wintertijd heel lastig. Ik weet nooit wat ik met dat extra uur moet doen.'*
- Rigide denkpatronen
  - Plan in je hoofd aanpassen
- Routines en rituelen

6. Beperkte, gefixeerde interesses

- Bijzonder qua aard
- Ongewoon qua intensiteit
  - 'Gewone' hobby's, overmatig intensief
  - Ook sport of werk
  - Verzameldrang
- Verzamelstoornis
- Geen ASS én verzamelstoornis!

Sensorische over/ondergevoeligheid

- Geluid, licht, geur, tast, smaak
  - 'Ik hou niet van zoenen op verjaardagen. Kunnen we voortaan niet gewoon een buiging maken?'*
- Overgevoelig: 'last'
- Ondergevoelig: prikkels komen niet door
  - Grenzen/ziek zijn niet aanvoelen
  - Honger/verzadiging
  - Volwassenen met eetstoornis: 23 % ASS
- Fascinaties met prikkels

Kanttekening overprikkeling

- Overgevoelig voor prikkels (geluid, licht..)
- Maar: brein vaak onderprikkeld
- Door talenten niet kunnen gebruiken
- Klinische ervaring:
  - Onderprikkeling in het brein
  - Dwanggedachten, somberheid, angst..
- Zoek iets waarin je je brein uitdaagt!

Conclusies

- Anticipeer op de DSM-5
  - Non-verbale communicatie
  - Sensorische gevoeligheid
- DSM-5 interview
  - www.anneliesspek.nl

Autismevriendelijk

Geschikt voor mannen
en vrouwen met ASS

Voor diagnostiek
en wetenschappelijk
onderzoek

DSM-5 interview
autismespectrumstoornis

Semi-structureerd assessment interview
ter beoordeling of sprake is van een
autismespectrumstoornis.

Aut. Spek
Autismespectrumstoornis
Assessment Interview

Vragen?

www.anneliesspek.nl

www.autismekenniscentrum.nl